

ÄMNESBUNDEN

LÄROPLAN

KANTELE

Borgå stads Livskraftsnämnd 18.11.2025

FÖRBEREDANDE UNDERVISNING I KANTELE

Målsättningar

- Vi bekantar oss med kanteleens grunder
- Vi bekantar oss bland annat genom spel, lek och sång med grunderna i musikens gestaltungsämnen
- Vi upplever tillsammans spelandets glädje i grupp
- Eleven uppmuntras till kreativitet och att göra egen musik
- Vi ger eleven förutsättningar till kantelestudier
- Undervisningen förverkligas individuellt enligt elevens ålder och nivå

Innehåll

- Vi använder lämpligt nybörjarmaterial enligt elevens ålder och kunskaper
- Vi sjunger och övar motoriska färdigheter
- Vi lär oss genom gehör och ekoinläring och använder olika slags notation enligt elevens behov.
- Vi leker med toner, rytmer och ord och skapar egna små sånger
- Vi håller kontakt med elevens familj och förbereder också familjen inför musikhobbyn.
- Vi lär oss ta hand om instrumentet.
- Vi bekantar oss i mån av möjlighet med undervisning både individuellt och i grupp.
- Vi erbjuder eleven en möjlighet att delta i uppträdanden både genom att spela själv och som publik.

GRUNDSTUDIER I KANTELE

Allmänna målsättningar för alla nivåer

- Vi hittar ett naturligt sätt att hantera instrumentet och skapa ljud.
- Vi lär oss betydelsen av en god och ergonomisk spelställning
- Vi lär oss att gestalta musikaliska helheter och struktur med hjälp av spelande och noter.
- Vi lär oss att öva regelbundet, mångsidigt och självständigt.
- Vi lär oss att lyssna och utvärdera det egna spelandet.
- Vi lär oss att använda olika uttrycksätt (t.ex. dynamik, agogik, varierande nyanser)
- Vi lär oss att diskutera och ta ställning till det musikaliska innehållet
- Vi lär oss spela utantill
- Vi lär oss stycken på gehör och efter lärarens exempel samt genom att bekanta oss med grunderna i improvisation och komposition.
- Vi vänjer oss vid att uppträda inför publik.
- Vi spelar också tillsammans med andra, antingen i en liten grupp eller i kanteleorkester.
- Vi bekantar oss mångsidigt med musik genom konserter och inspelningar
- Vi lär oss ta väl hand om vårt instrument
- Vi lär oss att stämma instrumentet

GRUNDNIVÅ 1

Målsättningar

Målsättningen på första grundnivån är att eleven lär sig spelandets grunder och får de färdigheter som hör till. Vi lär oss tonbildning och hittar en god grundklang. Vi lär oss att spela med båda händerna och alla fingrar och vi lär oss dämpningsteknik med både fingrar och bräda. Improvisation och komposition kan förverkligas som små stunder, genom lek. Vi går igenom notläsningens grunder.

Vi lär oss musikstycken från noter och på gehör. Vi betonar från början en ergonomisk spelställning och naturlig spelteknik.

På den här nivån är övningen hemma oftast på vårdnadshavarens ansvar och målet är att familjen tillsammans med läraren hittar ett bra system för hemövningen.

Vi skapar en god grund för utvärdering och självutvärdering.

Innehåll

- Etyder eller etydliknande stycken som övar olika tekniska delområden.
- Skalar: Dur- och parallella harmoniska mollskalar samt motsvarande treklanger och kadenser I-IV- V, ända till två höjnings- och sänkningstecken i två oktavers omfång.
- En repertoar som representerar olika stilar och tidsperioder och innehåller både för kantelen tonsatta och/eller arrangerade musikstycken samt stycken tonsatta för andra instrument. Styckena är varierande när det gäller tempo och stämning.
- Finländsk musik
- Prima vista -spel
- Samspel
- Att ackompanjera enkla melodier på gehör och/eller från ackord.
- Att skapa musik, improvisera och komponera enligt hur elev och lärare kommer överens.

NIVÅPRESTATION

Teknisk del

Ingår i den konstnärliga delen

Konstnärlig del

- Tre små kompositioner i olika stilar. Styckena uppförs helt eller delvis utantill.
- Det rekommenderas att programmet innehåller samspel. Samspelsstyckena kan spelas ur noter.
- Eleven har också möjlighet till improvisation eller att uppföra en egen komposition. Då ersätter det egna verket en annan komposition.
- Den konstnärliga delen kan genomföras antingen i mindre delar eller allt på en gång, till exempel vid olika elevkvällar/konserter, vid ett separat arrangerat nivåprestationstillfälle eller som en videoinspelning.

Nämnden består av den egna läraren, 1–2 medlemmar och ordförande. Eleven deltar i utvärderingen.

GRUNDNIVÅ 2

Målsättningar

Målsättningen på andra grundnivån är att fördjupa elevens kunskaper i kantelens grunder.

Vi fortsätter att betona en naturlig spelställning, en stabil spelteknik och en god tonbildning. Eleven utvecklar sin förmåga att läsa noter och breddar sin tekniska skicklighet. Vi lär oss bland annat att dämpa med handleden och att spela arpeggioackord med båda händerna.

Successivt integrerar vi det musikaliska uttrycket på en djupare nivå, anpassat till elevens ålder och individuella förutsättningar. Vi arbetar vidare med att gestalta musikaliska helheter och styckenas form, samtidigt som vi stärker förmågan att förmedla olika stämningar och nyanser.

Eleven får möjlighet att uppträda både individuellt och i grupp, vilket ger värdefulla erfarenheter av scenframträdanden och samspel.

Vi fortsätter att lära oss stycken både genom notläsning och på gehör, samtidigt som vi utvecklar effektiv övningsteknik för hemmaträning. Eleven uppmuntras att ta ett större ansvar för sin egen övning, och självutvärdering blir en allt viktigare del av processen.

Målet är att eleven ska kunna ta hand om sitt instrument självständigt.

Innehåll

- Etyder eller etydliknande stycken som övar olika tekniska delområden.
- Dur- och parallella harmoniska mollskalor samt motsvarande treklanger och kadenser I-IV-V/V7 ända till fyra höjnings- och sänkningstecken i tre oktavers omfång
- En repertoar som representerar olika stilar och tidsperioder och innehåller både för kantelen tonsatta och/eller arrangerade musikstycken samt stycken tonsatta för andra instrument. Styckena är varierande när det gäller tempo och stämning. Vi förbereder oss också inför musiken tillsammans med eleven genom kunskap om tonsättare och musik från olika tidsperioder.
- Finländsk musik.
- Vår tids musik.
- Prima vista-spel.
- Samspel.
- Ackompanjemangsuppgifter med grundackord på gehör och/eller från ackordbeteckning.
- Att skapa musik, improvisera, transponera och komponera enligt hur elev och lärare kommer överens.

NIVÅPRESTATION

Teknisk del

Ingår i den konstnärliga delen.

Konstnärlig del

- Fyra kompositioner av olika stil, varav minst en är en kantelekomposition eller -arrangemang.
- Det rekommenderas att programmet innehåller samspel.
- En på förhand förberedd ackompanjemangsuppgift i tonarter som blivit bekanta genom fritt ackompanjemang-repertoaren i kantele. Eleven kan efter fritt val även harmonisera stycket själv. Melodin spelas eller sjungs av en annan person eller eleven själv. (Prestationen ger godkänt gn 1 i fritt ackompanjemang)
- Eleven har också möjlighet till improvisation eller att uppföra en egen komposition. Då ersätter det egna verket en annan komposition.
- Den konstnärliga delen kan genomföras antingen i mindre delar eller allt på en gång, till exempel vid olika elevkvällar/konserter, vid ett separat arrangerat nivåprestationstillfälle eller som en videoinspelning.

Nämnden består av elevens egen lärare och två andra medlemmar. Eleven deltar också i utvärderingen.

GRUNDNIVÅ 3

Målsättningar

Målsättningen på tredje grundnivån är att eleven uppehåller och övar sin spelförmåga mera självständigt, och att hen också ställer egna mål för sin hobbyverksamhet. Eleven får färdigheter för en musikhobby för hela livet och klarar med hjälp av sin lärare av en djupare och noggrannare självutvärdering. Det här hjälper eleven att förbereda sig för mera självständiga studier på de högre nivåerna. Elevens egna intresseområden inom musik får gärna synas i valet av repertoar och nivåprovets konstnärliga del.

Eleven klarar av att spela mångsidigt utantill och på gehör, och hen gestaltar den musikaliska strukturen och uppbyggnaden i styckena som hen övar på. Hen känner igen musik från olika tidsperioder och har bekantat sig med olika stilar.

Eleven har redan fått erfarenhet av olika uppträdningssituationer, gärna också utanför musikinstitutet.

Eleven deltar i samspel och klarar av att ta ansvar som medlem i gruppen.

Hen kan öva och ackompanjera stycken från ackordbeteckning. Hen har också provat på att improvisera och komponera utgående från sina egna musikaliska förutsättningar.

Eleven klarar av att stämma sitt instrument självständigt med hjälp av stämapparat.

Eleven bekantar sig med den 5-strängade kantelen och eventuellt andra småkantelen, i teori eller praktik.

Innehåll

- Alla är-durskalor samt harmoniska mollskalor med kadenser (I-IV-V/V7) över tre oktaver.
- Stycken som övar olika aspekter av tekniken. Om möjligt kan vissa stycken vara anpassade för nivå 3 och spelas med olika kanteletyper (till exempel småkantele) och spelstilar.
- Verk som representerar olika epoker, stilar och musikaliska strukturer, med variation i tempo och känsla.
- Finsk musik
- Musik från vår tid
- Prima vista-spel

- Ensemblemusik
- Ackompanjemang på gehör och utifrån ackordsymboler
- Skapande av musik, komposition, improvisation, harmonisering och transponering, i samarbete mellan elev och lärare.

NIVÅPRESTATION

Teknisk del

Ingår i den konstnärliga delen

Konstnärlig del

- Eleven planerar tillsammans med sin lärare en konsert som innehåller en mångsidig repertoar av olika musikstilar och/eller kan ha ett tematiskt fokus. Framförandet kan även vara inriktat på kammarmusik.
- Minst ett av verken ska vara en kantelekomposition eller -arrangemang.
- Minst ett av styckena ska ha en större form.
- Det rekommenderas att nivå prestationen inkluderar både musik från vår tid och finsk musik.
- Det är önskvärt att programmet innehåller ensemblemusik, där ensemblernas stycken kan framföras med noter.
- Eleven har även möjlighet att improvisera eller att framföra en egen komposition.
- Den konstnärliga delen kan genomföras antingen i mindre delar eller allt på en gång, till exempel vid olika elevkvällar/konserter, vid ett separat arrangerat nivåprestationstillfälle eller som en videoinspelning.

Nämnden består av elevens egen lärare samt två eller tre andra medlemmar. Eleven deltar också i utvärderingen.

FÖRDJUPADE STUDIER I KANTELE

Målsättningar

Under de fördjupade studierna är det meningen att eleven utvecklar sin behärskning av instrumentet och det musikaliska uttrycket ännu vidare och att den unga musikern söker ett eget passligt sätt att bevara musiken som en del av livet. Eleven får förutsättningar för fortsatta studier och verktyg för en musikhobby för hela livet. Målsättningen med fortsatta diskussioner och självutvärdering är att hitta elevens egna starka sidor och intresseområden.

På den här nivån vänjer vi oss vid att förbereda och uppföra allt större helheter. Styckena är längre och mera krävande och eleven lär sig att förbereda dem självständigt, så att musikstudier eller självständigt musicerande senare i livet är naturligt. Vi utvidgar kännedomen om olika musikstilar och bekantar oss med vår tids notation och uppförandep Praxis.

Övningen och ansvaret för den förändras mot ett mera självständigt håll, eleven känner redan sin egen natur och vilka arbetsätt som passar enligt den. Eleven kan också uppträda självständigt vid olika tillfällen och hen kan lära sig enklare repertoar självständigt.

Eleven kan gestalta även större musikaliska helheter och hen kan uppföra musik från olika tidsperioder med kunskap om dess specifika karaktärsdrag. Eleven kan också analysera musiken som är på gång med hjälp av färdigheter från musikens gestaltungsämnen.

Eleven följer med musiklivet och lyssnar på inspelningar och besöker konserter och andra evenemang.

Innehåll

- Alla durskalor samt harmoniska och melodiska mollskalor (upp till fyra höjningstecken) med treklanger och kadenser I-IV-V/V7 i tre oktavers omfång.
- Stycken som övar olika aspekter av tekniken.
- Kompositioner som representerar olika tidsperioder, stil och form och är olika när det gäller tempo och karaktär. Eleven får här en möjlighet att fördjupa sig i en musikstil eller tidsperiod.
- Eleven uppmuntras också till tvärkonstnärligt arbetssätt.
- Finländsk musik
- Vår tids musik
- Prima vista-spel
- Samspel i olika sammansättningar
- Ackompanjemang på gehör och från ackordbeteckning.
- Att skapa musik, komponera, improvisera, harmonisera och transponera enligt möjligheterna.

SLUTARBETE

Som avslutning på de fördjupade studierna gör eleven ett slutarbete. Innehållet formas enligt vilka planer eleven har för fortsättningen samt elevens egna starka sidor och intresseområden.

Vid sidan av det egna huvudinstrumentet kan slutarbetet också innehålla till exempel sång eller spel med sidoinstrumentet, egna kompositioner, en egenproducerad konsert, en inspelning eller självgjord musikvideo. Målsättningen är att slutarbetet också kan innehålla tvärkonstnärlig verksamhet, till exempel dans eller bildkonst. Här kan eleven samarbeta med andra, eller planera och förverkliga arbetet helt själv. Också skriftliga arbeten kan ingå i slutarbetet, till exempel som programtext till en inspelning eller konsert. Eleven och läraren gör tillsammans en plan över de fördjupade studierna och dess målsättningar. Slutarbetets plan godkänns av kollegiet ungefär ett år före den planerade prestationen. Den nedanstående stommen är ett exempel på ett slutarbete, som grundar sig på endast huvudämnesspelande. Den konstnärliga delen kan emellertid förverkligas på många olika sätt enligt de ovanstående riktlinjerna, kollegiet bedömer tillsammans med läraren helhetens lämplighet. Den tekniska delen förblir i alla fall den samma och den avläggs före det egentliga slutarbetet och dess utvärdering.

Teknisk del

Ingår i den konstnärliga delen

Konstnärlig del

- Eleven planerar tillsammans med sin lärare en mångsidig konsert som innehåller verk av olika musikstilar och arrangemang.
- Som en del av slutprojektet ska det finnas en större helhet. Detta kan vara en större komposition eller en samling mindre stycken som tillsammans bildar en enhet baserad på en musikalisk eller icke-musikalisk idé.
- Det rekommenderas att framförandet innehåller musik från vår tid.
- Eleven har möjlighet att improvisera eller att framföra en egen komposition.
- Programmet utformas så att det på ett mångsidigt sätt lyfter fram elevens musikaliska och konstnärliga ambitioner.
- Slutprojektet kan genomföras antingen i mindre delar eller allt på en gång, exempelvis vid olika elevkvällar/konserter, vid ett separat arrangerat nivåprestationstillfälle eller som en videoinspelning.
- Nämnden består av elevens egen lärare samt två eller tre andra medlemmar. Eleven deltar också i utvärderingen.